

Vlaanderen
is erfgoed

Onderzoeksrapport

Een waterput in Strodorp 25 te Veldwezelt (Lanaken).

Onderzoeksrapport van een archeologische toevalsvondst.

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

COLOFON

TITEL

Een waterput in Strodorp 25 te Veldwezelt (Lanaken).
Onderzoeksrapport van een archeologische toevalsvondst.

REEKS

Onderzoeksrapporten agentschap Onroerend Erfgoed nr. 143

AUTEURS

Geert Vynckier, Brigitte Cooremans & Koen De Grootte

JAAR VAN UITGAVE

2020

Een uitgave van agentschap Onroerend Erfgoed Wetenschappelijke
instelling van de Vlaamse Overheid, Beleidsdomein Omgeving
Published by the Flanders Heritage Agency Scientific Institution of the
Flemish Government, policy area Environment

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Sonja Vanblaere

OMSLAGILLUSTRATIE

Zicht op de bouwput met de restanten van de waterput 18/03/2015,
Copyright Onroerend Erfgoed, foto: Geert Vynckier

agentschap Onroerend Erfgoed
Havenlaan 88 bus 5
1000 Brussel
T +32 2 553 16 50
info@onroerenderfgoed.be
www.onroerenderfgoed.be

Dit werk is beschikbaar onder de Modellicentie Gratis Hergebruik v1.0.
This work is licensed under the Free Open Data Licence v.1.0.

Dit werk is beschikbaar onder een Creative Commons Naamsvermelding
4.0 Internationaal-licentie. Bezoek
<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> om een kopie te zien van
de licentie.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution
4.0 International License. To view a copy of this license, visit
<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

ISSN 1371-4678
D/2020/3241/144

////////////////////////////////////

EEN WATERPUT IN
STRODORP 25 TE
VELDWEZELT
(LANAKEN)

Onderzoeksrapport van een
archeologische toevalsvondst

////////////////////////////////////

GEERT VYNCKIER, BRIGITTE COOREMANS & KOEN DE GROOTE

INHOUD

1	ADMINISTRATIEVE FICHE VAN HET PROJECT	6
2	AANLEIDING, UITVOERING EN SITUERING VAN HET ONDERZOEK.....	7
3	TOPOGRAFIE EN SITUERING VAN DE OPGRAVING	11
4	ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS.....	13
5	HISTORISCHE EN CARTOGRAFISCHE INFORMATIE	13
6	RESULTATEN VAN HET ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK.....	15
6.1	DE WATERPUT.....	15
6.2	DE VONDSTEN	17
6.3	ZADEN & VRUCHTEN.....	17
7	CONCLUSIE.....	19
8	BIBLIOGRAFIE.....	19

Rapportage	Geert Vynckier Koen De Grootte Brigitte Cooremans
Terreinwerk	Michel Mulleners Jurgen Staf Geert Vynckier
Fotografie	Geert Vynckier
Opmetingen	Johan Van Laecke
Tekenwerk en plannen	Sylvia Mazereel Johan Van Laecke Geert Vynckier

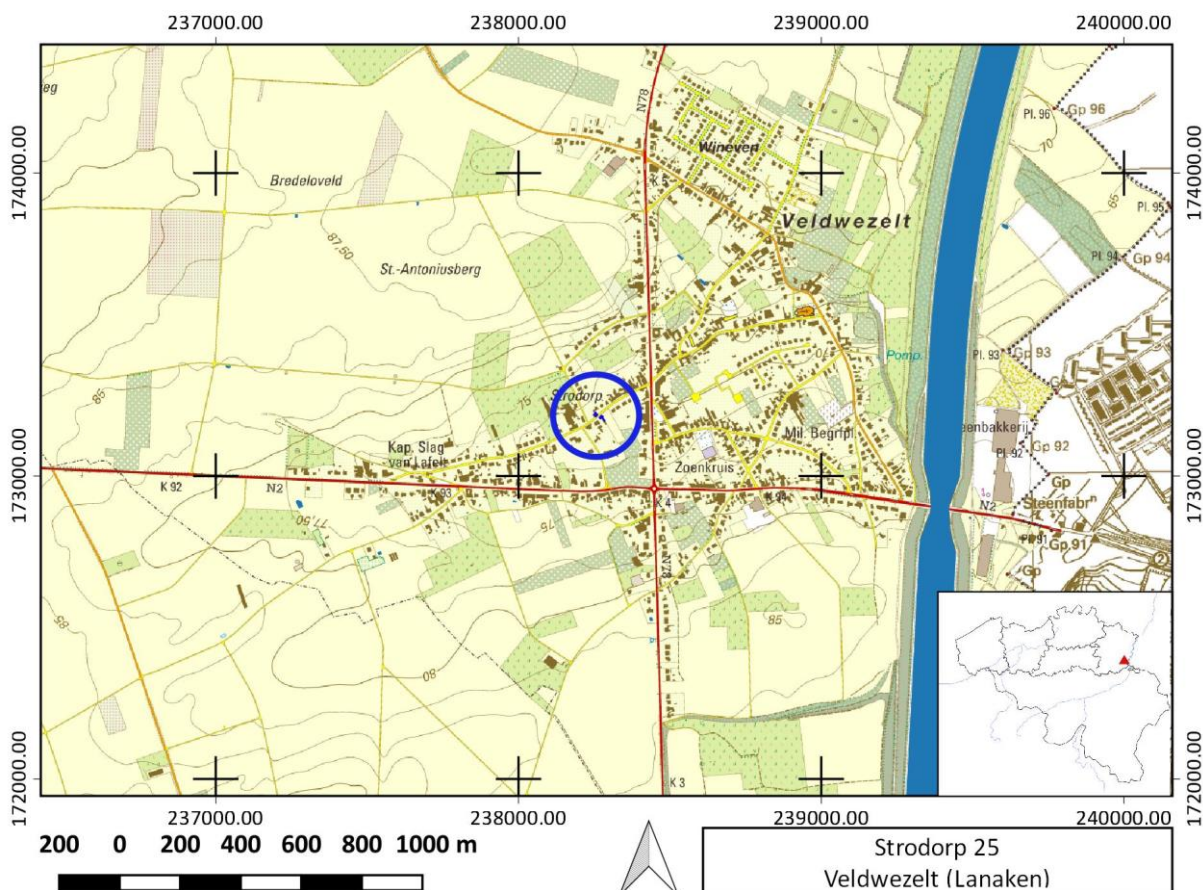
1 ADMINISTRATIEVE FICHE VAN HET PROJECT

Uitvoerder	agentschap Onroerend Erfgoed
Veldwerkleider en erkenningsnummer erkende archeoloog	Geert Vynckier OE/ERK/Archeoloog/2015/00001
Beheer en plaats van geregistreerde data en opgravingsdocumentatie	Archief – agentschap Onroerend Erfgoed – Gustaaf Levisstraat 45, 1800 Vilvoorde en Herman Teirlinck gebouw, Havenlaan 88,bus5, 1000 Brussel
Beheer en plaats van vondsten en monsters	Depot – agentschap Onroerend Erfgoed – Gustaaf Levisstraat 45 1800 Vilvoorde
Dossier- en vergunningsnummer	2015/114 & 8-2015-012
Site-naam	VE15ST (Veldwezelt) 2015 Strodorp 25
Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, plaats)	Limburg–Veldwezelt (Lanaken)–Strodorp
Kadasterperceel (gemeente, afdeling, sectie, perceelnummer(s))	Lanaken, 5e afdeling, sectie A, perceelnummer 492S, Strodorp 25
Bounding Box (Lambert 1972)	Punt 1: X: 238276.23 - Y: 173194.75 Punt 2: X: 238277.95 - Y: 173196.47
Begin- en einddatum van uitvoering van het onderzoek	18/03/2015 (terreinwerk)
Relaties	De site ligt ten westen van het dorp Veldwezelt, deelgemeente van Lanaken. De site werd opgenomen in de CAI Locatie 208453. (https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/208453)
Trefwoorden	Limburg – Veldwezelt – Lanaken Archeologische sporen – Waterput nieuwste tijd Toevalsvondst
Administratief toezicht	agentschap Onroerend Erfgoed: Steven Mortier

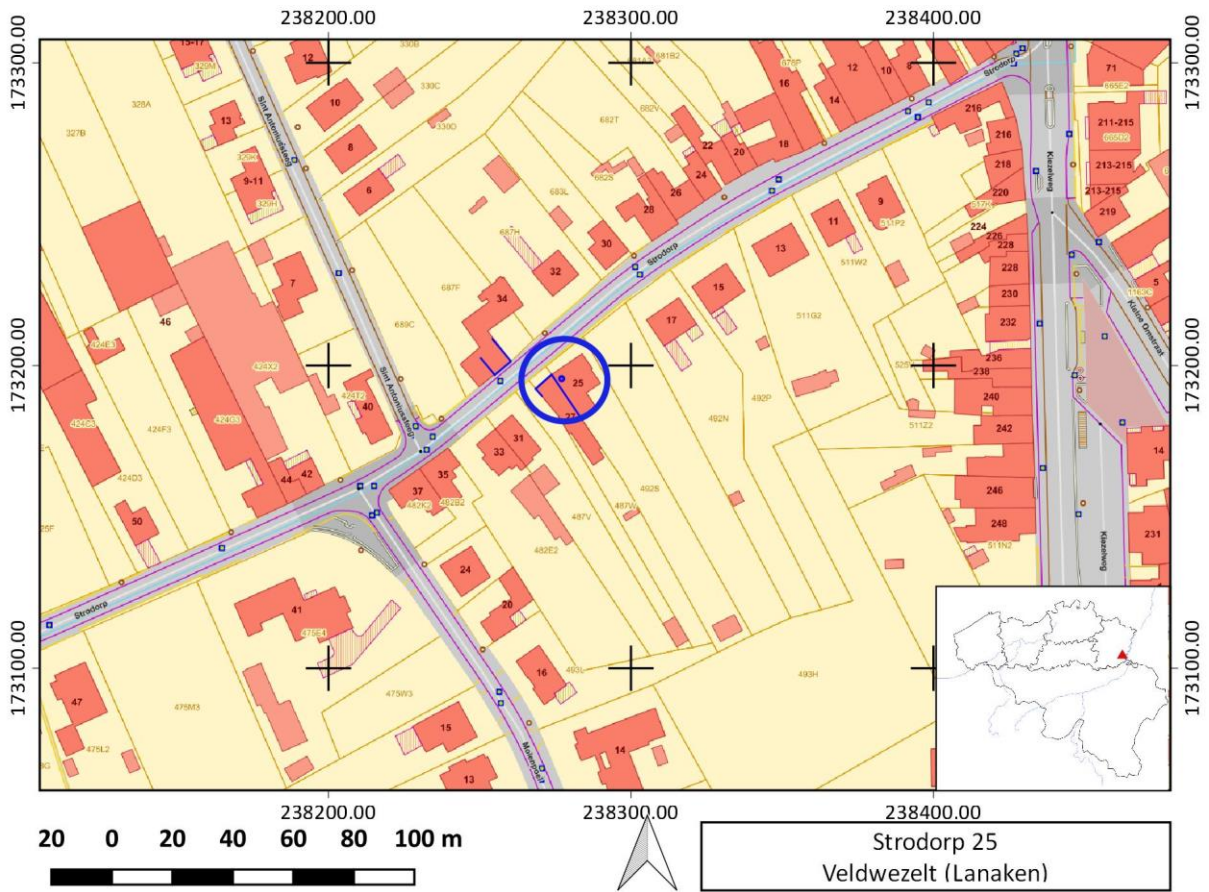

2 AANLEIDING, UITVOERING EN SITUERING VAN HET ONDERZOEK

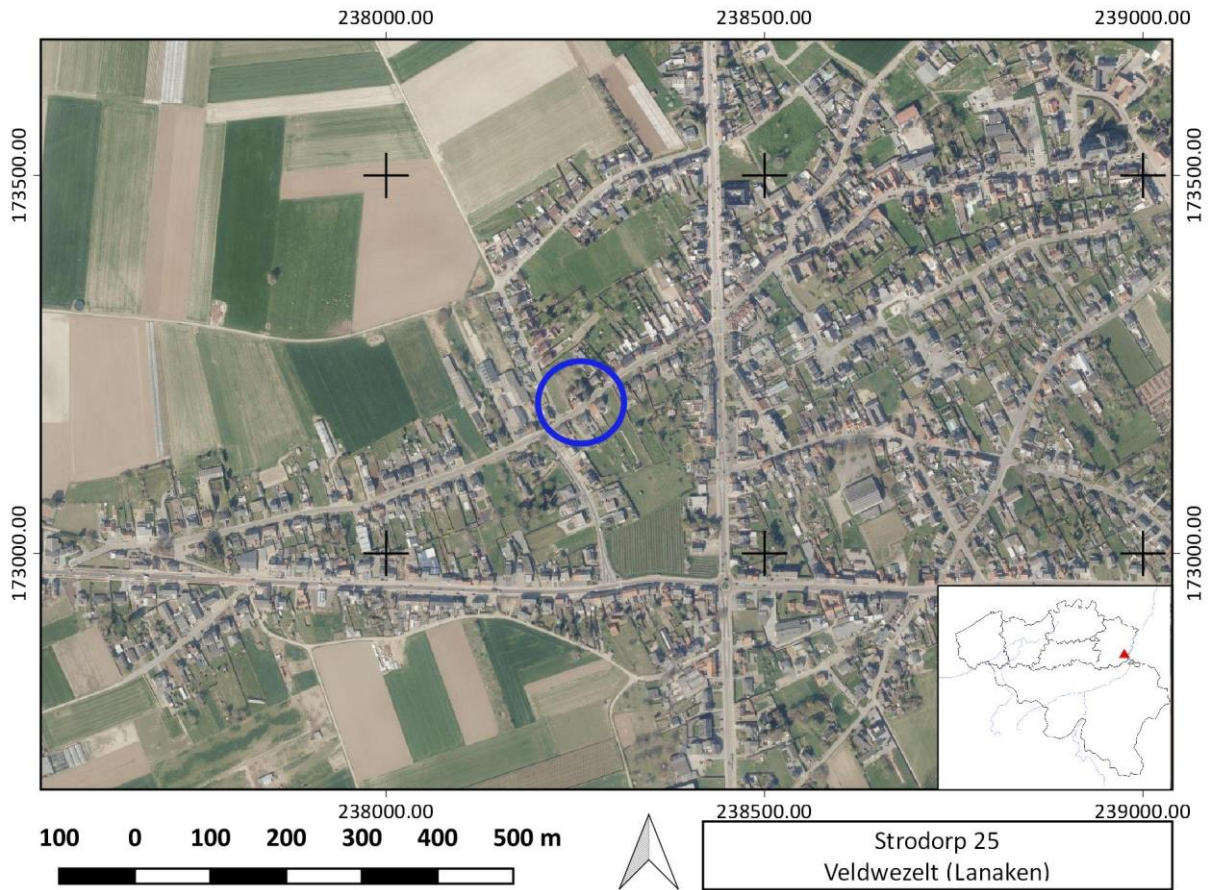
Op 17 maart 2015 kreeg het agentschap Onroerend Erfgoed een bericht binnen van het aantreffen van een ronde waterput in een bouwput voor een ééngezinswoning. De bouwput bevond zich in Veldwezelt, deelgemeente van Lanaken langs Stroddorp op het nummer 25 (fig. 1-3). Na het contacteren van de eigenaars en de architect werd afgesproken de waterput te komen onderzoeken op 18/03/2015. Dit gebeurde door een kleine ploeg van het agentschap Onroerend Erfgoed. Buiten de waterput werden geen andere sporen aangetroffen tussen de beton netten die klaar lagen (fig. 4 en fig.5).

Figuur 1: Situering van de vondstlocatie op het topografisch plan. (©AGIV)

Figuur 2: Situering van de vondstlocatie op het kadasterplan. (©AGIV)

Figuur 3: Situering van de vondstlocatie op de orthofoto. (©AGIV)

Figuur 4: De situatie op het terrein voor de melding op 17/03/2015. (©familie Jorissen-Puts)

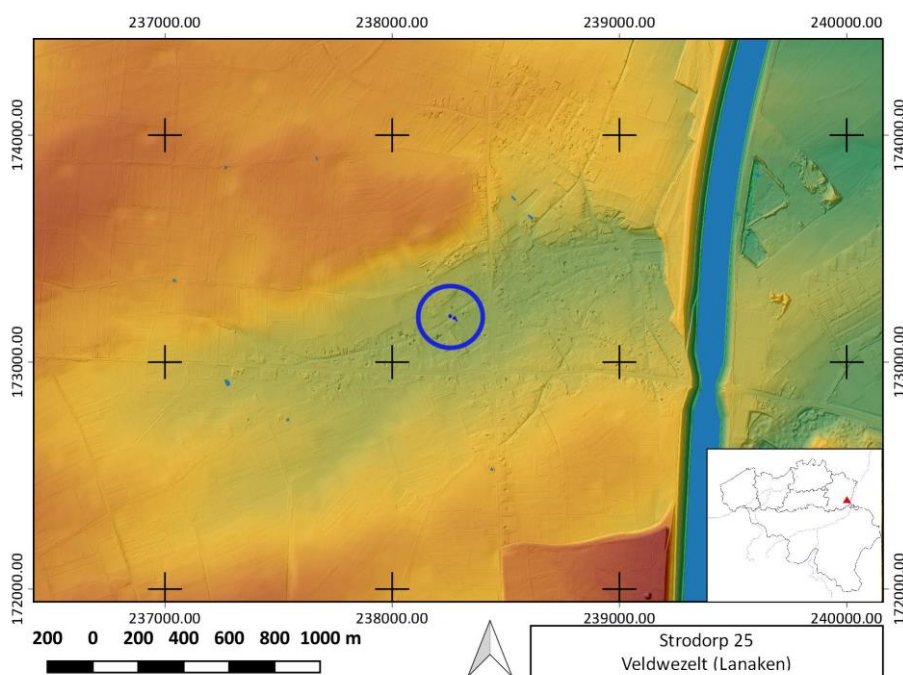

Figuur 5: De situatie op het terrein tijdens het onderzoeken van de waterput op 18/03/2015. (©agentschap Onroerend Erfgoed)

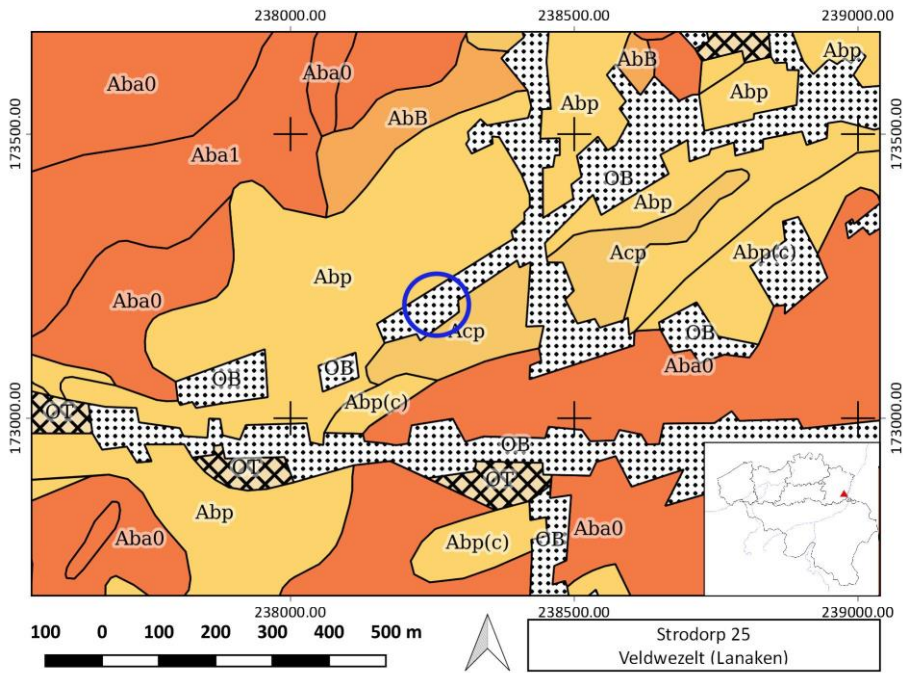

3 TOPOGRAFIE EN SITUERING VAN DE OPGRAVING

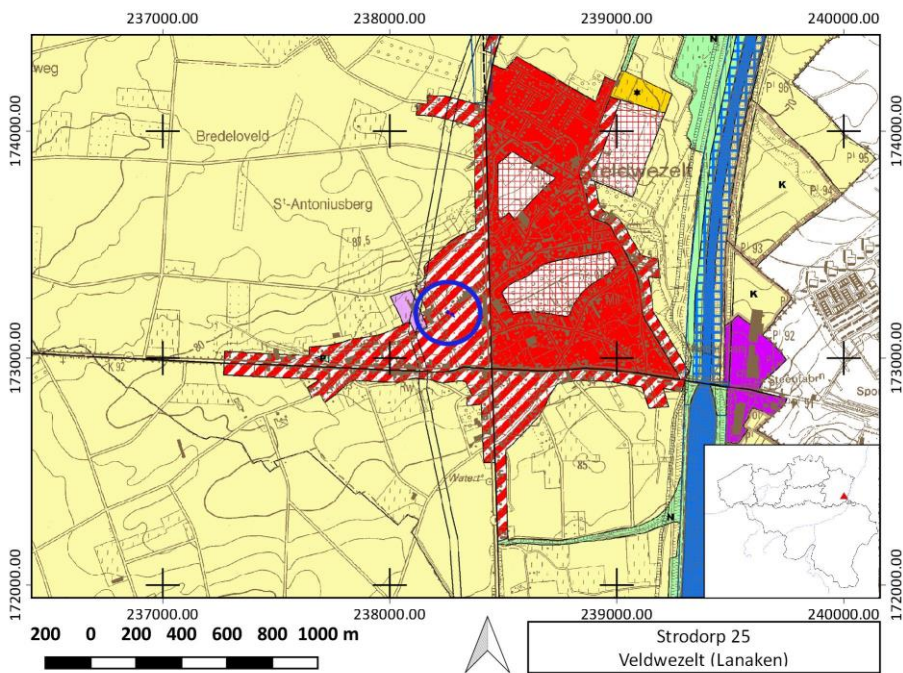
De site ligt een kleine kilometer ten westen van de dorpskern van Veldwezelt en is gelegen in de zandleemstreek net ten noorden van de leemstreek of het lössgebied. Het kleine riviertje de Lossing, dat deel uitmaakt van het Maasgebied en van het deelbekken van Jeker en Heeswater loopt in een ondiepe vallei vanuit het westen richting Albertkanaal (fig. 6). Het onderzochte terrein ligt in de bebouwde zone (OB) langs de weg van Mopertingen richting Veldwezelt. Ten noorden van het terrein bestaan de bodems (fig. 7) vooral uit droge leembodem zonder profiel (Abp) en ten zuiden uit droge leembodem zonder profiel met bedolven textuur B horizont (Abp(c)) en matig droge leembodem zonder profiel (Acp). Zowel ten zuiden als ten noorden van deze alluviale bodems zonder profielontwikkeling bestaat de ondergrond hoofdzakelijk uit droge leembodem met textuur B horizont (Aba). Op het gewestplan ligt de site in woongebieden met een landelijk karakter (fig. 8). Het maaiveld rond de bouwput ligt op ca. 71,5 en 72 m.

Figuur 6: Situering van de vondstlocatie op het DHM. (©AGIV)

Figuur 7: Situering van de vondstlocatie op de bodemkaart. (©Geopunt)

Figuur 8: Situering van de vondstlocatie op het gewestplan. (©AGIV)

4 ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

Tussen de onderzochte site en de dorpskern van Veldwezelt liep in de Romeinse tijd de weg van Tongeren naar Nijmegen. Een vijfhonderdtal meter naar het noordwesten werd in 2016 een veldweg aangetroffen met karresporen daterend uit de 18de eeuw¹. Op een gelijke afstand richting Veldwezelt werd in de Dieterbank een vlakgraf aangetroffen uit de 18de eeuw dat te maken heeft met de slag van Lafelt tijdens het beleg van Maastricht van 1748 tot 1750².

5 HISTORISCHE EN CARTOGRAFISCHE INFORMATIE³

Veldwezelt zelf wordt voor het eerst vermeld in 1157 als 'Wiosello'. Waarschijnlijk hoorde het gebied in de 10de eeuw bij de Lambertusparochie van Veldwezelt waarvan de patronaatsrechten geschonken werden aan de Onze-Lieve-Vrouwkapittel te Maastricht. Later werd het gebied opgedeeld tussen de graven van Loon en het kapittel. Het Loonse gedeelte kwam later in handen van de prins-bisschoppen van Luik die het meermaals verpanden tot in de 18de eeuw. Veldwezelt was van oudsher een landbouwdorp en werd meer en meer tot op vandaag een forensendorp.

De beschikbare historische kaarten geven zeer weinig informatie over de plaats waar deze waterput werd aangetroffen. Pas vanaf het primitief kadaster (1830-1843) en de Atlas der Buurtwegen (1843-1845), is er bebouwing te zien op de plaats van de site en de percelen errond (fig. 9 en 10). Of de waterput net ten oosten van het opgetrokken gebouw op het onbebouwde terrein stond of eventueel in het gebouw was opgenomen is niet meer te achterhalen.

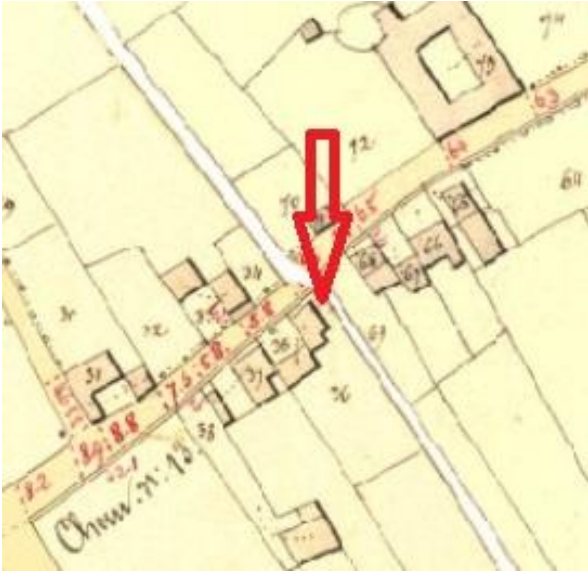

Figuur 9: De locatie van de site op het primitief kadaster. (©RA)

¹ <https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/211607>.

² <https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/915044>.

³ <https://nl.wikipedia.org/wiki/Veldwezelt>.

Figuur 10: De locatie van de site op de Atlas der Buurtwegen. (©AGIV)

6 RESULTATEN VAN HET ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK

Naast de aangetroffen waterput en de aanlegput werd geen enkel ander spoor aangetroffen. De bewapening voor het gieten van de betonplaat lag al klaar en de eigenaar was op voorhand gevraagd om het deel met de waterput terug open te maken. Zo kon de waterput en het omliggende vlak worden opgeschoond en bestudeerd (fig. 11).

Figuur 11: De waterput op de bodem van de bouwput. (©agentschap Onroerend Erfgoed)

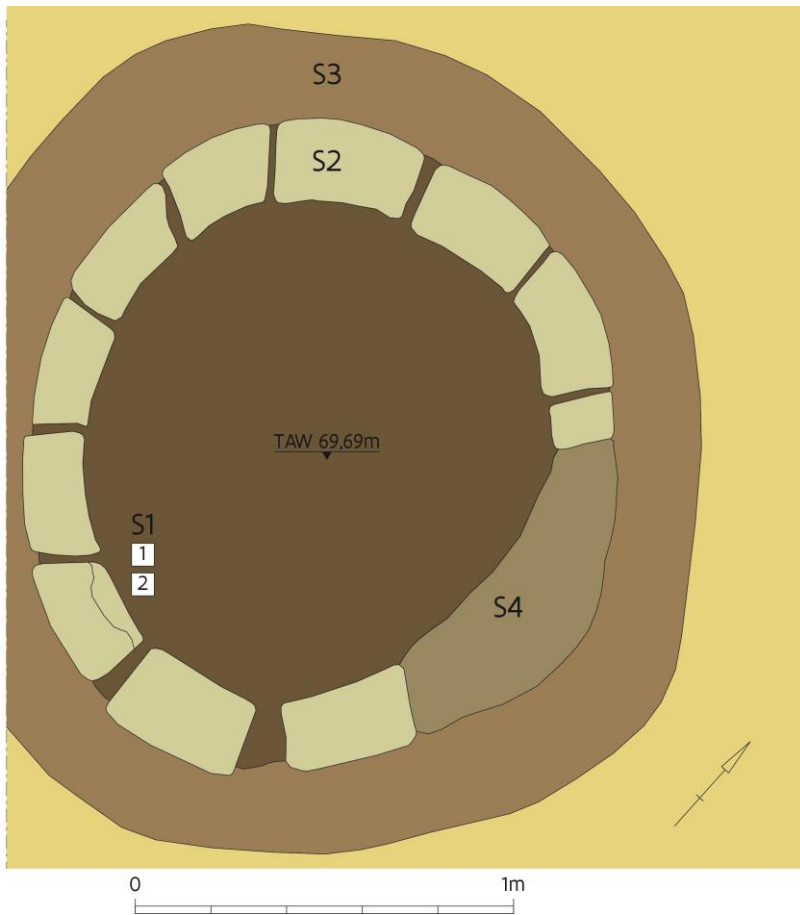
6.1 DE WATERPUT

De onderzochte cirkelvormige waterput (fig. 12 en 13) bevindt zich op 69,69 TAW en is opgebouwd met blokken Maastrichtersteen (fig. 13, S2) De waterput meet aan de buitenzijde 170 cm en aan de binnenzijde 130 cm. De gebruikte blokken Maastrichtersteen meten ca. 40 x 20 cm. De dikte is niet bepaald. Aan oostzijde was een deel van de beschoeiing vernield door de graafmachine (fig. 13, S4). De grijsbruine lemige opvullingslaag van de schacht (fig. 13, S1) bevatte naast enkele baksteen-, dakpan- en mortelfragmenten ook enkele aardewerkscherven. De bovenste 10 cm van de waterput werd omgewoeld om toch enkele te kunnen recupereren. De aanlegkuil (fig. 13, S3) was duidelijk te herkennen en was opgevuld met een bijna zuivere leem.

Figuur 12: De waterput.
(©agentschap Onroerend Erfgoed)

Figuur 13: Sporenplan.

6.2 DE VONDSTEN

Tijdens deze kleine ingreep konden toch een paar aardewerkscherven, tien in totaal, gerecupereerd worden. Het gaat om vier scherven steengoed en zes scherven industrieel wit aardewerk. De vier steengoedfragmenten omvatten twee bodemfragmenten van een zogenaamde *Humpe*, een cilindervormige drinkbeker, in grijs steengoed te dateren tussen 1600 en 1750, één wandfragment van een pot met bruine engobe in steengoed (waarschijnlijk Raeren) te dateren tussen 1500 en 1700 en een randfragment van een voorraadpot in steengoed met donkerbruine engobe te dateren tussen 1700 en 1900. De zes scherven industrieel wit aardewerk bestaan uit vier onversierde fragmenten van twee borden, een oortje van een tas of een kannetje en een onbepaald bodemfragment met een stempel van Maastricht met het gebruikelijke leeuwte en de tekst *Société Céramique Maestricht, Made in Holland*, te dateren tussen 1900 en 1957.

6.3 ZADEN & VRUCHTEN

Tijdens het onderzoek werd één grondmonster ingezameld. Dit grondmonster uit de bovenste vulling (10cm) van de waterput is gecontroleerd op de aanwezigheid van zaden en vruchten. Er zijn relatief weinig botanische resten aangetroffen (Tabel 1). De conditie van zaden is slecht tot matig en ze zijn onverkoold.

Er zijn voornamelijk resten van onkruiden gevonden. De meeste, zoals melganzenvoet (*Chenopodium album*), stippelganzenvoet (*Chenopodium ficifolium*), kroontjeskruid (*Euphorbia helioscopia*) en tuinwolfsmelk (*Euphorbia peplus*) hebben een voorkeur voor vochtige tot natte, voedselrijke recent omgewerkte grond en worden in archeologische context vaak gerelateerd aan het voorkomen van voedselrijke akkers en tuinen.

Zaden van grote brandnetel (*Urtica dioica*) worden vaak in grote aantallen in waterputten aangetroffen. Grote brandnetel heeft een voorkeur voor ruderaal, door mens en dier verstoord en door organisch materiaal aangerijkte plaatsen, zoals afval-, mest- en puinhopen maar kan ook in verwilderde tuinen massaal tevoorschijn komen. Ze komen ook vaak voor langs gebouwen en bij opslagplaatsen, waar ze vaak samen met vlier (*Sambucus nigra*), waarvan ook veel zaden zijn gevonden, voorkomen. Vlier is bekend voor zijn medicinale toepassingen waarvoor zowat elk deel van de plant in aanmerking komt: bessen, bloesems, bladeren en schors. In het volksgeloof werden er ook magische eigenschappen aan toegeschreven, zo zou een vlierstruik onder andere heksen en boze geesten weren, bescherming bieden tegen tovenarij en het huis beschermen tegen brand⁴. Het was dan ook niet ongewoon een vlierstruik te vinden op een boerenerf, vaak nabij een waterput.

⁴ De Cleene & Lejeune 2000.

Inventaris Structuur	2 waterput	
Densiteit (zw/w/r/v/zv)	r	
Diversiteit (zw/w/r/v/zv)	r	
Bewaring (ov/c/min)	ov/c	
Conditie (s/m/g)	s-m	
contaminatie	?	
Mogelijke gebruiksplanten		
<i>Rubus fruticosus</i> (ov)	x	braam
<i>Rubus idaeus</i> (ov)	x	framboos
<i>Sambucus nigra</i> (ov)	xxx	gewone vlier
Wilde planten		
<i>Atriplex</i> sp. (ov)	x	melde
<i>Chelidonium majus</i> (ov)	x	stinkende gouwe
<i>Chenopodium album</i> (ov)	xx	melganzenvoet
<i>Chenopodium ficifolium</i> (ov)	xx	stippelganzenvoet
<i>Chenopodium ficifolium/polyspermum</i> (ov)	x	stippel- of korrelganzenvoet
<i>Euphorbia helioscopia</i> (ov)	x	kroontjeskruid
<i>Euphorbia peplus</i> (ov)	x	tuinwolfsmelk
<i>Festuca</i> sp./ <i>Lolium</i> sp. (c)	x	zwenkgras en/of raaigras
Lamiaceae fr. (ov)	x	lipbloemenfamilie
<i>Lamium album</i> (ov)	x	witte dovenetel
<i>Oxalis corniculata</i> (ov)	x	gehoornde klaverzuring
<i>Urtica dioica</i> (ov)	xxx	grote brandnetel
Overig		
insecteneieren	p	
mos	p	

Tabel 1: geschatte aantallen resten per 10 liter sediment (x: enkele/aanwezig, xx: 10 tot 100, xxx: 100 tot 1000, p: aanwezig, r: redelijk; c: verkoold, ov: onverkoold, s: slecht; m: matig).

////////////////////////////////////

7 CONCLUSIE

De kleine ingreep naar aanleiding van deze toevalsvondst leerde ons alleen dat er in de buurt van de boerderijen en erven die hier sinds het begin van de 19de eeuw werden opgetrokken, een waterput aanwezig was op één van de percelen. Van wanneer deze waterput in gebruik was is niet te achterhalen daar alleen maar enkele scherven aardewerk uit de bovenste de vulling van de waterput werden ingezameld die deze laag dateert in de 20ste eeuw.

Het onderzoek van de zaden en vruchten toont aan dat de waterput zich met grote zekerheid bevond in de nabijheid van gebouwen behorende tot een boerenerf.

8 BIBLIOGRAFIE

URL's

CARTESIUS 2020: *Veldwezelt* [online], <http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/> (geraadpleegd op 22 april 2020).

CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS 2020: *CAI Locatie 208453* [online], <https://cai.onroerendergoed.be/locatie/208453> (geraadpleegd op 22 april 2020).

CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS 2020: *CAI Locatie 211607* [online], <https://cai.onroerendergoed.be/locatie/211607> (geraadpleegd op 22 april 2020).

CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS 2020: *CAI Locatie 915044* [online], <https://cai.onroerendergoed.be/locatie/915044> (geraadpleegd op 22 april 2020).

GEOPORTAAL 2020: *Strodorp 25 Lanaken* [online], <https://geo.onroerendergoed.be> (geraadpleegd op 22 april 2020).

GEOPUNT 2020: [online], *Strodorp 25 Lanaken* <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 22 april 2020).

ONDERGROND VLAANDEREN BODEMVERKENNER 2020: *Bodemverkenner: Strodorp 25, 3620 Lanaken* [online], <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage> (geraadpleegd op 22 april 2020).

WIKIPEDIA 2020: *Veldwezelt* [online], <https://nl.wikipedia.org/wiki/Veldwezelt> (geraadpleegd op 22 april 2020).

Literatuur

DE CLEENE M. & LEJEUNE M.C. 2000: *Compendium van rituele planten in Europa*. Stichting Mens en Cultuur, Gent.

VYNCKIER G. 2015: Verslag Toevalsvondst: Strodorp 25, Veldwezelt – Lanaken (Prov. Limburg), intern verslag, Brussel.

